

۲۵۱۶۱۷۱

۵۹۱۳۷۰۰۸۶۵۵

دستور و نگارش زبان فارسی

«باروسی کردی نو»

دکتر حافظ حاتمی

«عضویت علمی دانشگاه پیام نور»

سر شناسه	■	حاتمی، حافظ، ۱۳۴۹.
عنوان و نام پدیدآور	■	دستور و نگارش زبان فارسی «با روی کردی نو»/ حافظ حاتمی.
وضعیت ویراست	■	[ویراست ۲].
مشخصات نشر	■	شهرکرد: جهاد دانشگاهی، واحد استان چهارمحال و بختیاری، انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	■	۲۲۲ص.
شابک	■	۹۷۸-۶۲۲-۹۹۵۵۵-۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	■	فیبا
یادداشت	■	ص.ع. به انگلیسی: H.Hatami, Persian grammar and writing(a new approach)
یادداشت	■	ویراست قبلی کتاب حاضر تحت عنوان «آموزش زبان فارسی با روی کردی به نظام جدید آموزشی» توسط انتشارات هنرهای زیبا در سال (۱۳۸۷) منتشر شده است.
یادداشت	■	کتابنامه: ص ۲۲۱-۲۱۸، هم چنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	■	آموزش زبان فارسی با روی کردی به نظام جدید آموزشی.
موضوع	■	فارسی.. راهنمای آموزشی
موضوع	■	Persian language.. study and teaching
موضوع	■	فارسی.. رسم الخط و املا.. راهنمای آموزشی
موضوع	■	Persian language.. orthography and spelling.. study and teaching
موضوع	■	فارسی.. راهنمای آموزشی
موضوع	■	Persian language.. Grammar.. study and teaching
موضوع	■	فارسی.. دستور و املا.. راهنمای آموزشی
موضوع	■	Persian language.. composition and exercises.. study and teaching
شناسه افزوده	■	جهاد دانشگاهی واحد استان چهارمحال و بختیاری، انتشارات
رده بندی کنگره	■	۱۳۹۷ ۱۶۱۸ ج/ ۲۶۲۶
رده بندی دیویی	■	۴۸۷ ق۴
شماره کتاب شناسی ملی	■	۵۵۶۸۲۲۵

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد چهارمحال و بختیاری
دانشگاه شهرکرد - جنب دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین
معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی
۰۳۸۳۲۲۲۰۰۷۰ - ۰۳۸۳۲۲۲۰۳۲۳
www.jchb.ir



- تألیف: دکتر حافظ حاتمی
- نوبت چاپ: اول
- تاریخ نشر: ۱۳۹۷
- شمارگان: ۱۰۰۰
- تعداد صفحات: ۲۳۴/ وزیری
- طراح جلد: وحید علی محمدی
- صفحه آرا: بهنام مؤمنی
- قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۵۵۵-۸-۱

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب (۱۳۴۸) است. هرکس تمام و یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، پخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

• پیش‌گفتار

«ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ». (۱/۶۸)

زبان فارسی با پیشینه‌ای بسیار دور و بیشینه آثار ماندگار، توانایی‌های فراوان و پشته‌وانه‌ای ارزشمند از متون نظم (سروده‌ها) و نثر (نگاشته‌ها) دارد و چون دریایی خروشان و خیزابه‌دار، استوار و سترگ راه خود را هم چنان می‌پیماید. نگاهی ژرف و بنیادی به آثار گران‌بهای برجای مانده از زبان فارسی دوره‌های گوناگون، نشان می‌دهد که: چگونه این زبان فاخر و مانا در فراز و فرودهای تاریخی به رشته‌ای مروارید می‌ماند که با دانه‌های درخشان خود و با زیبایی هر چه تمام‌تر در کنار هم با دقت سفته و به رشته کشیده شده‌اند. نخستین سنگ نوشته‌های فارسی باستان بردامنه‌ها و بلندای کوه‌ها و پهنای دشت‌های گوناگون، کنار این سرزمین و حتی بیرون از آن؛ یعنی قلم‌رو امپراتوری بزرگ هخامنشی را می‌توان نخستین اختران تابناک بر تارک آن دانست. سروده‌های نغز و شیرین یادگار فارسی میانه، متون دینی، اندرزی اخلاقی، جغرافیایی، تاریخی و... از شاخه‌های مرکزی و غربی، فارسی میانه ساسانی یا پارسیک و پهلوی اشکانی، پهلوانیک یا پارتیک) و در کنار آن کتاب مقدس اوستا و شرح و گزارش‌های آن به خط دین دبیره یا اوستایی و یا زبانی افزون بر آن، مرده‌ریگ دیگر زبان‌های ایرانی دوره میانه هم‌چون سغدی، خوارزمی، ماری و مانند آن نیز خوش بختانه کمتر دست خوش روی‌دادهای ناگوار شده‌است و به‌خوبی رها شده‌است. پس از آن نیز آثار نظم و نثر زبان فارسی دری و کتاب‌های ارزشمند در دانش‌های گوناگون، یادگاران نیاکان ما، در کنار آثار خانواده‌های دیگر از زبان‌های ایرانی نو، با گویش‌های متعدد، مانند پشتو، یغابی، کردی، آذری، بلوچی، لری و دیگر زبان‌ها و گویش‌ها اکنون در دستان ما قرار دارند و بر ما است که نگاهی‌بانی شایسته و قدرشناس برای آنها باشیم. نویسندگان بر آن است تا با تکیه بر تجربیات و آموزش در مقاطع گوناگون و تدریس در دانشگاه‌های متفاوت و هم‌چنین پشته‌وانه ده ساله دانش‌جویی در مقاطع مختلف و در رشته زبان و ادبیات فارسی و تلمذ در محضر استادان ارجمند با سلیقه‌ها و نگرش‌های

متفاوت نسبت به قواعد دستوری، هم چنین توجه به این واقعیت؛ یعنی فاصله بسیار زیاد بین آموخته‌های دانش‌جویان بر اساس مطالعات و اندوخته‌های دستور سنتی در دانشگاه‌ها و تفاوت چشم‌گیر با مطالب منابع درسی نظام جدید آموزشی در مقاطع آموزشی، گامی در حل این مشکل بر دارد. نتیجه این کار؛ یعنی چند سال تدریس و تتبع در کتاب «آموزش زبان فارسی با روی‌کردی به نظام جدید آموزشی» از انتشارات هنرهای زیبای افه‌هان، سال (۱۳۸۷.ش.) چاپ و منتشر و در چند مرکز دانشگاهی هم معرفی شد. به عنوان منبع کمکی در حل پاره‌ای از مشکلات کتب دستور و نگارش زبان فارسی، تا اندازه‌ای موفقیت یافت. پس از آن، بازخوردهایی از آن کتاب واصل شد و نگاهی انتقادی نیز از اساتید و دوباره به این نتیجه رسیدیم که خود آن کتاب نیز دارای اشکالات و خطاهای تاریخی-انگاری، ویرایشی و حتی محتوایی است که نیاز به بازنگری کامل دارد. بنابر این کتاب حاضر، در اصل نگارشی نو و انتقادی از کتاب نام‌برده و البته با تغییرات محسوس اساسی و چشم‌گیری است که با نام "دستور و نگارش زبان فارسی، با روی‌کردی نو" در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته‌است.

از آنجایی که کتاب زبان فارسی نظام جدید آموزشی، دارای چهار بخش زبان‌شناسی، دستور زبان، املا و بیاموزیم و روش تحقیق، مرجع‌شناسی است و از طرف دیگر در این دستور گرامری بسیار نزدیک به مباحث زبان‌شناسی صرف وجود دارد، ناگزیر در این کتاب هم این موضوع لحاظ گردیده‌است. از سویی دیگر دانشجویان عزیز در مقاطع گوناگون به نگارش پایان‌نامه، مقاله و سمینار نیز نیاز دارند و می‌توانند از بخش پایانی این کتاب برای حل مشکلات خود استفاده کنند. مقوله «ساز و نگارش» و ویرایش هم بخشی از این کتاب است که امیدواریم جای خالی انشا و نگارش را در مدارس پُر نماید.

در پایان بر خود لازم می‌دانم: از همه کسانی که پس از چاپ و نشر کتاب "آموزش زبان فارسی با روی‌کردی به نظام جدید آموزشی" آن را با دقت و با نگاه انتقادی مطالعه کردند و خطاها و اشکالات آن را یادآوری نمودند تا در تألیف این کتاب به کار گرفته‌شود، تقدیر و سپاس‌گزاری بنمایم.

• گفتار یکم: زبان و زبان‌شناسی

۱	زبان و نظریه‌های پیدایش آن
۳	زبان‌شناسی و شاخه‌های آن
۸	پیشینه زبان فارسی و سیر دیگرگونی‌ها
۸	زبان‌های باستانی
۱۰	زبان‌های دوره میانه
۱۱	زبان‌های نو (فارسی‌های قدیم و جدید)
۱۵	علل و سطوح دیگرگونی‌های زبان
۱۸	تفاوت زبان انسانی با دیگر زبان‌ها
۱۹	نمودها و کارکردهای زبان
۲۱	واحدهای زبان
۲۱	اصطلاح واج چند حرفی و حرف چند واجی
۲۴	زبان و گفتار
۲۵	گفتار و نوشتار
۲۵	قواعد زبان
۲۶	الگوهای هجایی زبان فارسی
۲۸	محور هم‌نشینی و محور جانشینی زبان
۲۹	واحدهای زبَر زنجیری زبان
۳۲	گونه، لهجه و گویش

• گفتار دوم: دستور زبان فارسی

۳۴		مقدمات
۳۶		اسم و انواع آن
۳۶		اسم از نظر شمار
۳۷		واج‌های میانجی
۳۷		انواع پسوند (ار)
۳۸		اسم خاص، اسم عام
۴۰		اسم معرفه، اسم نکره، اسم جنس
۴۱		انواع حرف (یا = ی)
۴۳		اسم ذات و اسم معنی
۴۴		اسم از نظر جنس
۴۴		ساخت اسم
۴۸		وندهای تصریفی (صرفی) و اشتقاقی
۴۹		تقسیم‌بندی دیگر وندها
۴۹		ضمیر و انواع آن
۴۹		ضمیر شخصی
۵۰		ضمیر اشاره
۵۱		ضمیر پرسشی
۵۱		ضمیر مبهم
۵۲		تفاوت ضمیر با صفت
۵۲		صفت و انواع آن
۵۳		ساخت صفت
۵۳		ساخت صفت مشتق

۵۴		ساخت صفت مرکب
۵۴		ساخت صفت مشتق - مرکب
۵۵		درجات صفت بیانی
۵۶		صفت مشترک با قید
۵۶		قید و انواع آن
۵۸		مصدر و انواع آن
۵۹		گروه اسمی و نماد آن
۵۴		انواع وابسته‌ها، پیشین و وابسته‌های پسین
۶۳		ممیز و شاخص
۶۴		ترکیب اضافی و ترکیب وضعی
۶۵		انواع اضافه
۶۷		اتباع
۶۸		فعل و انواع آن
۶۹		زمان فعل
۷۰		صرف فعل ماضی
۷۲		صرف فعل مضارع
۷۳		صرف فعل مستقبل
۷۴		صرف فعل امر و نهی
۷۶		ساخت (ساختمان) فعل
۷۹		وجوه فعل
۷۹		وجه اخباری
۷۹		وجه امری

۷۹	وجه التزامی
۸۰	وجه شرطی
۸۰	وجه تمنّایی
۸۰	وجه تصوّری
۸۰	وجه خیال
۸۰	وجه بیان
۸۱	معنای فعل
۸۱	فعل تام و فعل ناقص
۸۱	فعل اصلی و فعل کمکی (مبین)
۸۲	فعل ناگذر، فعل گذرا و فعل دوو
۸۳	فعل معلوم و فعل مجهول
۸۴	کاربرد افعال
۸۶	حروف، انواع و کارکرد
۸۷	انواع حرف (را)
۸۸	حروف ربط
۸۸	حروف ندا
۹۰	انواع (الف = ا) در پایان اسم
۹۱	نقش‌نمای اضافه (ـِ)
۹۱	حروف تعلیل (بیان علت = چرایی)
۹۱	حروف تصغیر = کوچکی
۹۲	انواع پسوند (ـک)
۹۳	انواع حرف (واو = و)

۹۴.....	ساختار جمله.....
۹۳.....	نهاد و گزاره.....
۹۵.....	جمله مستقل.....
۹۷.....	نقش، نقش‌نما و نوع دستوری.....
۹۷.....	جمله ساده و اجزای آن.....
۹۸.....	اجزای جمله در دستور نو.....
۹۸.....	جمله دوجزئی؛.....
۹۸.....	جملات سه‌جزئی؛.....
۹۹.....	جملات چهارجزئی.....
۹۹.....	جملات استثنایی.....
۱۰۰.....	جمله با فعل لازم یک شخصه.....
۹۹.....	شبه جمله.....
۱۰۱.....	شمارش تعداد جملات.....
۱۰۲.....	نمودار جملات چند جزئی.....
۱۱۲.....	حذف و انواع آن.....
۱۱۵.....	جابه‌جایی در اجزای جمله.....
۱۱۵.....	ضمایر جهشی (رقصان).....
۱۱۷.....	تنازع و آمیزه.....
۱۱۸.....	نقش مکرر.....
۱۱۹.....	نقش‌های تبعی (پیرو).....
۱۲۰.....	تفاوت معنایی واژه‌ها.....
۱۲۱.....	انواع جمله از حیث پیام.....